

Preverba, prilagoditev in sprememba gozdnogospodarskega načrta med njegovo veljavnostjo, poenostavljena in predčasna obnova načrta ter podaljšanje načrtovalnega obdobja

Franc GAŠPERŠIČ*

Izvleček

Gašperšič, F.: Preverba, prilagoditev in sprememba gozdnogospodarskega načrta med njegovo veljavnostjo, poenostavljena in predčasna obnova načrta ter podaljšanje načrtovalnega obdobja. *Gozdarski vestnik*, št. 2/1992. V slovenščini.

Ker na gospodarjenje z gozdovi močno vplivajo nepredvidljivi dogodki v naravi in v družbenem okolju, je z ozirom na relativno dolgo dobo veljavnosti gozdnogospodarskih načrtov večkrat načrte nujno prilagoditi novim razmeram. Včasih je potrebno prilagoditi načrte nižjih ravni novemu ali spremenjenemu načrtu višje ravni. V članku so prikazani postopek spreminjanja gozdnogospodarskega načrta območja in gospodarske enote, razlogi, ki opravičujejo izdelavo spremembe načrta ter analize, ki jih je potrebno v takšnem primeru opraviti.

Ključne besede: gozdnogospodarsko načrtovanje, območni gozdnogospodarski načrt, gozdnogospodarski načrt gospodarske enote, sprememba gozdnogospodarskega načrta.

Synopsis

Gašperšič, F.: The Verification, Adaptation and Alteration of a Forest Managing Plan while being in Force; a Simplified and Advanced Plan Revision and the Prolongation of a Planning Period. *Gozdarski vestnik*, No 2/1992. In Slovene.

Due to the fact that forest managing in highly dependent on unpredictable events in the nature and social environment, forest managing plans often have to be adapted to new conditions as regards a relatively long period during which they are in force. It is sometimes necessary to coordinate plans of a lower level with a new or changed plan of a higher level. The article presents the procedure of a regional or forest unit plan revision, the reasons which speak for the plan alteration and the analyses which have to be carried out in such a case.

Key words: forest managing planning, regional forest managing plan, forest managing plan of a forest managing unit, forest managing plan alteration.

1. IZHODIŠČA

Za gozdnogospodarsko načrtovanje v Sloveniji smo postavili naslednje kvalitativne zahteve: biti mora učinkovito in ustvarjalno, hkrati pa tudi enostavno, privlačno in še zlasti gospodarno, tj. stroški zanj morajo biti v skladu z njegovo uporabno vrednostjo.

Gospodarjenje z gozdovi je močno izpostavljeno nepredvidljivim vplivom v naravi (npr. naravnim katastrofami) in v družbenem okolju (spremenljive ekonomske možnosti za gospodarjenje z gozdovi in drugo), zato je nujno spreminjanje in prilagajanje gozdnogospodarskih načrtov na novo nastalim

razmeram in pogojem. S temi postopki lahko izredno prispevamo k učinkovitosti in sploh k uveljavitvi gozdnogospodarskega načrtovanja.

Obnovi območnih načrtov za preteklo desetletje ni sledila ustrezna prilagoditev načrtov gospodarskih enot. Posledica tega je bila preprosto v tem, da se zastavljen koncept razvoja, predviden z območnim načrtom, ni načrtno in organizirano izvajal v vseh gozdovih, kjer bi bilo potrebno. V preteklem desetletju so bili gozdovi v več gozdnogospodarskih območjih v Sloveniji močno prizadeti z naravnimi katastrofami. V večini primerov nismo pravočasno in pravilno začeli z izdelavo ustreznih sprememb gozdnogospodarskih načrtov po katastrofah prizadetih gospodarskih enot. Ne-

* Prof. dr. F. G., dipl. inž. gozd., Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo, 61000 Ljubljana, Večna pot 83, Slovenija.

dvomno da to izredno kompromitira gozdnogospodarsko načrtovanje, onemogoči vsako kontrolo ter ustvarja plodna tla za stihijo in celo špekulacije. Z zavlačevanjem pri potrjevanju sedanjih obnov območnih načrtov obstaja nevarnost, da bomo te napake ponavljali.

Preverjanje, prilagajanje in spreminjanje gozdnogospodarskih načrtov je treba razumeti celovito. Nanaša se na vsebinski del načrtov (na celoten sistem ciljev in sistem gozdnogospodarskih ukrepov) in na njihov kvantitativni del, tj. na višino etata, obseg gozdnogojitvenih del itd. Oba dela sta tesno medsebojno povezana in soodvisna. Dosedanja praksa spreminjanja in prilagajanja gozdnogospodarskih načrtov se je omejevala le na kvantitativni del načrtov. Razumljivo je, da se spremembe in prilagoditve izdelajo le za tiste segmente načrtov, za katere smo v poprejšnji vsestranski presoji ugotovili, da je to potrebno.

Fleksibilno prilagajanje načrtov novo nastalim razmeram in možnostim moramo sprejeti kot kvaliteto v gozdnogospodarskem načrtovanju. Iz praktičnih razlogov pa je izredno pomembno, da se preverbe, prilagoditve in spremembe gozdnogospodarskih načrtov, vključno s potrditvenimi postopki, opravijo **spretno in hitro**. Kvaliteta, potreben čas in stroški za te postopke so skoraj povsem odvisni od sposobnosti za te naloge zadolženih inženirjev ter od zanesljivosti spremljave gospodarjenja z gozdovi, od učinkovitosti računalniške obdelave podatkov in funkcioniranja informacijskega sistema. Prilagajanje in spreminjanje načrtov gospodarskih enot je bilo doslej najbolj šibek člen v sistemu našega gozdnogospodarskega načrtovanja. V tem je veliko vzrokov za slabo učinkovitost dosedanjega gozdnogospodarskega načrtovanja v Sloveniji, zato je nujno te postopke metodološko dobro določiti.

Z metodologijo preverjanja, prilagajanja in spreminjanja gozdnogospodarskih načrtov v času njihove veljavnosti celovito zaokrožujemo strokovne podlage za celoten proces gozdnogospodarskega načrtovanja, ki predstavlja **sklenjen adaptivni upravljalški proces**. Ta problematika je v našem (slovenskem) primeru razmeroma

zahtevna, saj imamo opravka z dvema nivojema načrtovanja (enota, območje), ki morata biti medsebojno usklajena. Kot vodilo v procesu prilagajanja in spreminjanja načrtov gospodarskih enot je **temeljni koncept za usmerjanje razvoja gozdov in gospodarjenja v območnih gozdnogospodarskih načrtih**.

V procesu preverjanja, prilagajanja in spreminjanja gozdnogospodarskih načrtov naj bi imela pomembno vlogo centralna služba za gozdnogospodarsko načrtovanje pri republiški upravi za gozdove. Postavljala naj bi zahteve, sodelovala in spremljala izvedbo nalog, določala roke za dokončanje nalog in soodločala v potrditvenem postopku. Če ne bomo organizirali vsaj neki minimum te centralne službe, ne vidim možnosti za odpravo usodnih pomanjkljivosti pri sedanjem funkcioniranju gozdnogospodarskega načrtovanja v Sloveniji. Absurdno je, da nam stvari odpovedujejo prav v nadgradnji, ki bi morala skrbeti za finalno fazo v tem procesu (potrditveni postopek) in organizirano funkcioniranje celotnega sistema načrtovanja od detajla (sestoja) pa vse do republiške ravni.

V nadaljevanju tega sestavka sledijo okvirna navodila za posamezne že v naslovu tega sestavka našete postopke z gozdnogospodarskimi načrti.

2. PREVERBA OBMOČNEGA NAČRTA NA SREDINI NAČRTOVALNEGA OBDOBJA

2.1. Naloga vmesne preverbe območnega gozdnogospodarskega načrta

Slaba predvidljivost raznih naravnih procesov pri gospodarjenju z gozdovi ter spremembe splošnih pogojev (ne nazadnje tudi ekonomskih) zahtevajo stalno skrb za ustrezno **aktualizacijo gozdnogospodarskih načrtov**. Vmesna preverba v sredini načrtovalnega obdobja je smiselna za območni gozdnogospodarski načrt (22. člen Pravilnika o vsebini in načinu izdelave gozdnogospodarskih načrtov, Ur. list SRS, št. 33/1987). Preveriti je treba, ali je bilo gospo-

darjenje z gozdovi v prvem petletju v skladu s cilji in smernicami območnega načrta, zlasti pa ustreznost načrta kot strokovne podlage za gospodarjenje z gozdovi v naslednjem petletnem obdobju. Kolikor gre za bistveno spremenjene pogoje za gospodarjenje z gozdovi (npr. ekonomske), je treba območni načrt izjemoma tudi prilagoditi spremenjenim pogojem za gospodarjenje. Namen vmesne preverbe območnega načrta je težnja po izboljšanju strokovnih podlag za gospodarjenje z gozdovi v naslednjem petletnem obdobju.

Območni gozdnogospodarski načrt ima dvojno vlogo. Služi kot temeljna smernica (vodilo) pri tekočem obnavljanju načrtov gospodarskih enot, hkrati pa je tudi temeljna strokovna podlaga za planiranje. Z vmesno preverbo območnega načrta verificiramo strokovne podlage za srednjeročno planiranje, zato moramo s preverbo presoditi tudi ustreznost vseh količinskih kazalcev v območnem gozdnogospodarskem načrtu (etat, obseg gozdnogojitvenih del itd.). Skladno z 22. členom Pravilnika o vsebini in načinu izdelave gozdnogospodarskih načrtov in o evidenci njihovega izvajanja se vmesna preverba nanaša na cilje, usmeritve in na posamezne programe območnega načrta.

Izhodišče pri oceni ustreznosti območnega gozdnogospodarskega načrta so usmeritve za gospodarjenje z gozdovi, vsebovane v razvojnem programu gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji in podobnih dokumentih. Odnos med programom razvoja gospodarjenja z gozdovi in območnim načrtom moramo pri tej nalogi razumeti prožno ter v njuni vzajemni povezanosti in soodvisnosti. Razvojni program za gospodarjenje z gozdovi v Sloveniji je temeljno vodilo pri preverjanju ustreznosti območnih načrtov. Rezultati preverjanja gospodarjenja v preteklem petletju in preverjanja ustreznosti območnih načrtov samih ter pri tem pridobljene izkušnje in nova spoznanja, pa so pomembna podlaga za **inoviranje samega dolgoročnega koncepta** oziroma dolgoročnega programa za gospodarjenje z gozdovi. Odnos med razvojnim programom in območnimi gozdnogospodarskimi načrti je torej obojestranski.

2.2. Oblikovanje strokovne skupine za preverbo območnega gozdnogospodarskega načrta

Vmesna preverba območnih gozdnogospodarskih načrtov bi morala postati pomembna skrb centralne službe za gozdnogospodarsko načrtovanje pri republiški upravi za gozdove, saj je v tem zelo pomemben vzvod republiške gozdnogospodarske politike.

Skupino za vmesno preverbo območnega načrta naj bi sestavljali strokovnjaki iz strokovnega tima, ki je izdelal območni načrt, strokovnjaki iz centralne službe uprave za gozdove republike Slovenije in eventualni zunanji izvedenci. Primerno je, če so med zunanjimi izvedenci strokovni poročevalci, ki so sodelovali v potrditvenem postopku območnega načrta. Naloga delovne skupine iz območne organizacije je, da pripravi vse potrebne podlage za preverjanje gospodarjenja z gozdovi v preteklem petletnem obdobju. Strokovno skupino bi morala imenovati republiška uprava za gozdove in določiti rok za dokončanje te naloge.

2.3. Pristop in tehnika vmesne preverbe območnega načrta

– Preverjanja območnega načrta se je treba lotiti celostno. Zajeti je treba vsa pomembna področja (celoten sistem gozdnogospodarskih ukrepov v gozdu) in njihovo medsebojno usklajenost, ki je pogoj za harmonično doseganje z načrtom postavljenih gozdnogospodarskih ciljev.

– Upoštevati je treba vse razpoložljive informacije, ki dodatno, oziroma na novo pojasnjujejo stanje gozdov v območju, gospodarjenje v preteklem petletju in predvidljive pogoje za gospodarjenje z gozdovi v naslednjem petletnem obdobju. Vmesna preverba območnega gozdnogospodarskega načrta sloni zlasti na naslednjih informacijah:

– evidenca o gospodarjenju z gozdovi v preteklem petletju;

– pridobljene izkušnje in nova spoznanja na podlagi kritične spremljave gospodarjenja z gozdovi v prvem petletju;

– aktualizirano stanje gozdov v območju na koncu prvega petletja z nakazovalci

pomembnih trendov v razvoju gozdov;

- rezultati eventualnih terenskih ogledov delovne skupine glede gozdnogospodarskih problemov v območju ter razprav z inženirji, ki so bili odgovorni za ključna področja pri gospodarjenju z gozdovi v območju;

- ekonomske (finančne) in druge pomembne informacije, ki bodo odločilno vplivale na gospodarjenje z gozdovi v območju v naslednjem petletju.

- Vmesno preverbo območnega načrta začnemo s preverjanjem ustreznosti gospodarjenja z gozdovi v prvem petletju. Opravimo jo tako, da vzporedimo realizacijo v prvem petletju (sečnje, opravljena gozdnogojitvena in druga dela) z načrtovanim in ugotovimo odstopanja. To analizo je treba narediti sumarno za vsak sektor lastništva v območju in po gospodarskih razredih. Velika količinska razhajanja po gospodarskih razredih in sumarno za vsak sektor lastništva v območju so lahko posledica napak pri gospodarjenju, ali pa neustreznosti načrta, zato je nujna kontrola realiziranega etata in gozdnogojitvenih del po gospodarskih razredih. Za druga področja (npr. usklajen razvoj tehnologije pri pridobivanju lesa, gradnja prometnic, usklajevanje odnosov »gozd-divjad« itd.) pa izdelamo le kritične ocene dela na teh področjih z vidika harmoničnega doseganja gozdnogospodarskih ciljev.

Poleg kritične analize gospodarjenja z gozdovi je nujna tudi kritična analiza ustreznosti samega gozdnogospodarskega načrta, vključno s tem, kako se je uveljavil pri usmerjanju razvoja gozdov in gospodarjenja v praksi.

Na podlagi bilance realiziranih etatov in gozdnogojitvenih del ter eventualnih sprememb je treba izdelati program etata ter gozdnogojitvenih, varstvenih in eventualnih drugih del za naslednje petletno obdobje.

2.4. Sklepna razprava in zaključno poročilo

Obvezna je poglobljena zaključna razprava strokovne skupine o vseh rezultatih vmesne preverbe območnega načrta. V jedrnatem poročilu je treba poleg kvantificiranih programov podati tudi eventualne

smernice za izboljšave na vseh pomembnih področjih gospodarjenja z gozdovi v naslednjem petletnem obdobju. O ustreznosti rezultatov vmesne preverbe območnega načrta naj bi odločala republiška uprava za gozdove prek svoje službe za gozdnogospodarsko načrtovanje. Razumljivo je, da bi morala ta služba stalno usmerjati delo pri preverbah območnih načrtov in sproti nuditi svojo strokovno pomoč. Kolikor bi s preverbo nastale tudi bistvene spremembe načrta, bi bilo treba te predložiti v potrditev po enakem postopku kot sam načrt.

2.5. Sinteza rezultatov vmesne preverbe območnih načrtov na raven republike Slovenije

Tako rezultate gospodarjenja v prvem petletju, kakor tudi program za naslednje petletje, je treba prikazati tudi za republiško raven. Potrebna je tudi vsebinska sinteza vseh temeljnih usmeritev in izboljšav za gospodarjenje z gozdovi v naslednjem petletju. To gradivo predstavlja temeljno strokovno podlago za eventualno **aktualizacijo in inoviranje dolgoročnega programa za usmerjanje gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji**, oboje skupaj pa neposredno strokovno podlago za izdelavo srednjeročnega plana za gospodarjenje z gozdovi v republiki.

3. PRILAGAJANJE NAČRTOV GOSPODARSKIH ENOT USMERITVAM OBMOČNIH GOZDNOGOSPODARSKIH NAČRTOV

- Prilagajanje veljavnih načrtov gospodarskih enot usmeritvam območnega načrta je naša posebnost, izvira pa iz specifične organizacije gozdnogospodarskega načrtovanja v Sloveniji, ki funkcionira na dveh hierarhijsko medsebojno odvisnih ravneh (območje, enota). Prilagoditev načrta gospodarske enote pomeni **aktualizacijo načrta gospodarske enote oziroma usklajitev z usmeritvami, ki jih za usmerjanje razvoja gozdov in gospodarjenja pri naša območni načrt**. S tem aktom (prilagoditvijo načrtov enot) poskrbimo, da bo območni koncept za razvoj gozdov čim prej in čim bolj uspešno zaživel v praksi gospodarjenja z gozdovi v območju.

Prilagoditev načrtov gospodarskih enot je zlasti aktualna naloga v tistih gozdnogospodarskih območjih, kjer so z območnim gozdnogospodarskim načrtom vnesli veliko novega v strategijo usmerjanja razvoja gozdov v območju in reševanja ključnih območnih problemov. Normalno je, da gre v takih primerih za velika razhajanja med območnim gozdnogospodarskim načrtom in veljavnimi načrti gospodarskih enot. Z zadnjo obnovo območnih gozdnogospodarskih načrtov so se v taki situaciji notranje neusklajenosti gozdnogospodarskih načrtov znašla številna gozdnogospodarska območja v Sloveniji. Gre za prehodni pojav, z uveljavitvijo načrtovanja na območni ravni bo neskladnosti med območnim načrtom in načrti gospodarskih enot vedno manj.

– Prilagajanje načrtov gospodarskih enot je enkratna naloga neposredno po potrditvi območnega načrta. Vključno s potrditvenim postopkom mora biti za vse načrte enot, ki se grobo razhajajo z območnim načrtom, opravljena spretno in v najkrajšem možnem času.

Katere načrte gospodarskih enot je treba prilagoditi, oziroma uskladiti z območnim načrtom, določi centralna služba za gozdnogospodarsko načrtovanje pri republiški upravi za gozdove skupaj s to službo v območju. Zahtevo za prilagoditev načrtov gospodarskih enot (katere gospodarske enote in vsebina usklajevanja) mora republiška služba za gospodarsko načrtovanje dati v pisni obliki. Pri odločanju za katere gospodarske enote je treba izdelati prilagoditve načrtov, bi kazalo upoštevati naslednja napotila:

– prilagoditve je treba izdelati zlasti za tiste načrte z daljšo dobo njihove veljavnosti;

– za načrte, ki so nekaj let pred iztekom veljavnosti, praviloma ne izdelujemo prilagoditev, ampak usmeritve območnega načrta, ki zadevajo problematiko v gospodarski enoti, upoštevamo v letnem načrtu gozdarjenja;

– prilagajanje načrtov gospodarskih enot območnim usmeritvam je treba omejiti le na bistvena razhajanja, saj navsezadnje ta postopek tudi nekaj stane.

Odgovoren za prilagoditve načrtov go-

spodarskih enot je vodja službe za gozdno-gospodarsko načrtovanje v območju. On delo ustrezno organizira in vodi.

– Predmet prilagajanja (uskladitve) je celoten načrt za prihodnje gospodarjenje z gozdovi, in to v tistih sestavnih delih, kjer gre za bistvena razhajanja z območno usmeritvijo ali pa za pomanjkljivosti v načrtu. Poleg gozdnogojitvenih ciljev in smernic, načrta etata in gozdnogojitvenih in varstvenih del so predmet usklajevanja in dopolnjevanja tudi smernice za vzpostavitev in vzdrževanje ravnovesja med gozdom in divjadjo, smernice za izbor delovne tehnologije pri pridobivanju lesa, gozdnih gradnjah itd.

– Prilagoditve načrta za razvoj (gojenje) gozdov se lotimo najprej po deduktivni (okvirni) poti, tako da preverimo, po potrebi pa tudi prilagodimo gozdnogojitvene cilje in smernice po gospodarskih razredih in v skladu s tem eventualno korigiramo etat in obseg gozdnogojitvenih del, pri čemer upoštevamo že doslej realizirano po gospodarskih razredih. Proces prilagajanja (usklajevanja) je proces spreminjanja gozdnogospodarskih načrtov. Temeljni praktični pripomoček (okvir) pri spreminjanju (prilagajanju) načrta za razvoj (gojenje) gozdov ter programa etata in gozdnogojitvenih del je razčlenitev gozdov na gospodarske razrede in njihova nadaljnja členitev na razvojne faze. Nato preidemo k prenosu prilagojenih rešitev za posamezne gospodarske razrede na detajl, tj. na odseke. Pri tem si pomagamo z evidenco opravljenih sečenj in opravljenih gozdnogojitvenih del. Nujen pripomoček pri tem so terenski podatki na obrazcih »opis sestojev« iz arhiva zadnje obnove načrta. Na tem obrazcu je treba z rdečim svinčnikom ustrezno prilagoditi (spremeniti) okvirno smernico za ukrep, višino etata ter vrsto in obseg gozdnogojitvenih in varstvenih del, pri čemer upoštevamo že izvedene sečnje in gozdnogojitvena dela. Od tu naprej opravi delo računalnik po že ustaljenih programih, vključno z vsemi izpisi tega dela načrta po odsekih. Samo po sebi je razumljivo, da je treba doseči popolno usklajenost okvirnega prilagajanja po gospodarskih razredih s podrobnim prilagajanjem po odsekih in delnih površinah. Višina etata in obseg gozdnogo-

jitvenih del morata biti v prilagoditvi načrta posebej izkazana (sumarno za vsak sektor lastništva) za preostala leta veljavnosti gozdnogospodarskega načrta. Prilagoditve in spremembe načrtov gospodarskih enot morajo biti speljane do detajla, tj. do odseka, oziroma delne površine (zahteva 45. člena Pravilnika o vsebini in načinu izdelave gozdnogospodarskih načrtov in o evidenci njihovega izvajanja). Pogoji, da bo to delo opravljeno **hitro in poceni** je, da **temeljne celice pri opisovanju sestojev in podrobnem načrtovanju (odseki oziroma delne površine) pomenijo le eno razvojno fazo. Le v tem primeru nam najbolj zamudno delo pri prilagajanju in spreminjanju načrtov do detajla pomaga** opraviti računalnik. Razumljivo je, da se pri tem predpostavljaja, da je vsa evidenca sečenj in gozdnogojitvenih del vodena tudi na računalniških medijih. Priporočljivo je, da prilagoditev gozdnogospodarskega načrta opravi inženir, ki je izdelal tudi obnovo tega načrta, saj bo zaradi dobrega poznavanja razmer to delo opravil najbolj kvalitetno, najhitreje in tudi najceneje.

– Za potrditev prilagoditve načrta gospodarske enote velja enak postopek kot pri potrjevanju obnove načrta. Prilagoditve načrtov morajo biti predložene v potrditev v roku, ki je določen z odločbo o potrditvi območnega načrta.

4. SPREMEMBE NAČRTOV GOSPODARSKIH ENOT

– Najpogostejši vzrok za spremembe gozdnogospodarskih načrtov so poškodbe gozdov zaradi naravnih ujm in drugih nepredvidljivih vplivov na njihov razvoj. Poškodbe gozdov s katastrofalnim obsegom so v slovenskih gozdovih postale že kar reden pojav. Hitro reagiranje s spremembo gozdnogospodarskih načrtov za prizadete gozdove je zelo pomembna naloga gozdnogospodarskega načrtovanja. Gospodarjenje z gozdovi je treba čimprej prilagoditi novonastali situaciji v gozdovih po naravnih katastrofah. Namen spremembe gozdnogospodarskega načrta zaradi naravnih katastrof je **sanacija poškodovanih sestojev** ter eventualna **sprememba ukrepov na neprizadetem delu gospodarske eno-**

te, s ciljem kompenzacije etatov, ki napadejo v obliki slučajnih donosov na poškodovani površini sestojev.

Motiv za spremembo načrta so tudi zelo resne napake in pomanjkljivosti načrtov, ki smo jih spoznali s kritično spremljavo gošpodarjenja z gozdovi po tem načrtu.

V nobenem primeru ne bi smeli kakorkoli dopuščati »preračunljive spremembe gozdnogospodarskega načrta« neposredno pred iztekom njegove veljavnosti, ki naj le formalno opraviči (pokrije) neke prekoračitve etatov, neopravljena gojitvena dela itd., skratka nepravilnosti pri gospodarjenju z gozdovi v enoti.

– Spremembe gozdnogospodarskega načrta se je treba lotiti takoj po nastalih spremembah na sestojih zaradi naravnih katastrof. Izjema pri tem je le primer, ki bo v teh navodilih posebej obrazložen. Zahtevo za spremembo gozdnogospodarskih načrtov da v pisni obliki služba za gospodarsko načrtovanje pri republiški upravi za gozdove po poprej opravljenih terenskih ogledih prizadetih gozdov.

– Izdelava spremembe gozdnogospodarskega načrta se začne **s terenskim ugotavljanjem stanja prizadetih gozdov** zaradi naravnih katastrof in vzporednim načrtovanjem sanacijskih ukrepov, napadlega etata ter potrebnih gozdnogojitvenih del za sanacijo poškodovanih gozdov. S podrobnim pregledom prizadetih sestojev vnašamo v obrazec »Opis sestojev« vse potrebne podatke poškodovanih sestojev in načrtovane ukrepe za njihovo sanacijo.

– Temeljni podlagi za izdelavo spremembe gozdnogospodarskega načrta za enoto sta:

– evidenca doslej opravljenih sečenj in gozdnogojitvenih del;

– ugotovljeno stanje poškodovanosti gozdov in predvideni ukrepi za sanacijo z vsemi kvantitativnimi posledicami, ki iz te sledijo (slučajni donos – etat, obseg nujno potrebnih sanacijskih, oziroma gozdnogojitvenih del).

Upošteva se obseg katastrofe (posredno tudi v višini slučajnega donosa) in usmeritve za razvoj gozdov in območju je treba poiskati optimalne kompenzacije za slučajni donos v enoti, in to v sestojih, kjer z ukrepi lahko odlašamo (npr. redčenja v starejših

sestojih, uvajanje v obnovo, obnovitvene sečnje v prvi polovici pomladitvenega obdobja in podobno). Na tej podlagi izdelamo spremembo načrta najprej okvirno po gospodarskih razredih. Ta vsebuje eventualno določitev ciljev, kjer gre za sanacijo gozdov, ustrezno spremembo gozdnogojitvenih smernic po gospodarskih razredih ter načrtovanje etata in gozdnogojitvenih del. Takšno okvirno rešitev po gospodarskih razredih nato prilagojeno prenesemo na detajl (v odseke, delne površine). Pri tem uporabimo arhivirane podatke na obrazcih »Opis sestojev«, kjer z rdečim svinčnikom za določene odseke in delne površine spreminjamo smernice (ukrepe), višino etata, včasih pa tudi vrsto in obseg gozdnogojitvenih del, s čimer pripravimo vse potrebno za izpis tega dela načrta po odsekih na računalniku.

Višina etata in obseg gozdnogojitvenih del za preostalo dobo veljavnosti gozdno-gospodarskega načrta morata biti v sumarni obliki (za posamezne sektorje lastništva) izkazana posebej.

– Spremembo načrta je treba predložiti v potrditev v roku, ki ga določi republiška uprava za gozdove.

5. SPREMEMBA OBMOČNEGA NAČRTA

– V primeru naravnih katastrof velikih razsežnosti, ki ne prizadenejo le posamezne gospodarske enote, ampak tudi velik del območja, pride do situacije, da je treba ustrezno spremeniti tudi območni načrt. V takem primeru smo prisiljeni ustrezno preoblikovati celotno strategijo za nadaljnje usmerjanje razvoja gozdov v območju. Zahtevo za spremembo načrta izda republiška uprava za gozdove na podlagi informacij o obsegu naravne katastrofe in pogovorov z odgovornimi strokovnjaki v območju. V pisni zahtevi se postavi tudi okvirni rok za spremembo območnega načrta in prizadetih načrtov gospodarskih enot.

– Prvi korak pri spreminjanju gozdnogospodarskega načrta je čim hitrejša in čim natančnejša ugotovitev prizadetosti sestojev po posameznih gospodarskih enotah. Z vzporednim načrtovanjem ukrepov za njihovo sanacijo pridobimo informacije

o višini slučajnih donosov in potrebnih gozdnogojitvenih oziroma sanacijskih delih. Tu, enako kot v opisnem pod 4., uporabljamo obrazce »Opis sestojev«. V primeru naravnih katastrof velikih razsežnosti je priporočljivo takoj opraviti letalska snemanja prizadetih gozdov.

Ugotovitev prizadetosti gozdov mora biti opravljena hitro in čim bolj natančno. V ta namen je treba ekipo inženirjev za gozdno-gospodarsko načrtovanje v območju po potrebi tudi ojačati. Vsekakor pa mora imeti ta naloga prednost pred drugimi. Po zaključku terenskega ugotavljanja stanja je treba z računalnikom dobiti obseg prizadetih sestojev, višino slučajnega donosa (etata) in obseg sanacijskih del po območnih gospodarskih razredih. Razumljivo je, da v tem primeru razpolagamo s podrobno strukturiranimi informacijami kot jih nudi obrazec »Opis sestojev«.

– Upošteva se obseg, vrsto in značaj poškodovanih sestojev v območju (ločeno po posameznih sektorjih lastništva) je treba najprej (kolikor se izkaže za potrebno) **ustrezno preoblikovati temeljni koncept za usmerjanje razvoja gozdov v območju** in nato poiskati z okvirnim načrtovanjem po območnih gospodarskih razredih v maksimalni meri ustrezne kompenzacije za etat, ki bo realiziran s sanacijo poškodovanih sestojev.

– Na podlagi evidence sečenj in gozdnogojitvenih del po območnih gospodarskih razredih ter stanja prizadetih sestojev po gospodarskih razredih je treba predvideti cilje sanacije oziroma obnove poškodovanih sestojev, ustrezno spremeniti smernice za razvoj gozdov v prizadetih gospodarskih razredih, višino etata ter vrste in obseg gozdnogojitvenih del. S tem bodo šele dane vse podlage za izdelavo sprememb načrtov posameznih gospodarskih enot. Razen temeljnih odločitev (za katere potrebujemo spremenjen območni koncept) lahko vsa predhodna dela pri spremembah načrtov posameznih z naravno katastrofo prizadetih gospodarskih enot potekajo vzporedno.

6. POENOSTAVLJENA OBNOVA NAČRTA GOSPODARSKE ENOTE

– Poenostavljena obnova načrta gospodarske enote pride v poštev za manj vredne

gozdove (slaba rastišča), ki so tudi z vidika splošno koristnih funkcij manj pomembni in je z gospodarjenjem v preteklem desetletju nastalo malo sprememb. Gre torej za gospodarske enote, v katerih se razmeroma »malo dogaja«. Poenostavljena obnova gozdnogospodarskega načrta je ustreznejša rešitev od enostavnega podaljšanja načrtovalnega obdobja na 20 let. Dvajset let je tudi v primeru gospodarske enote, kjer se »malo dogaja«, predolga doba.

– Končno odločitev, v katerih primerih se lahko uporabi poenostavljena obnova načrta gospodarske enote, da republiška uprava za gozdove prek svoje službe za gozdnogospodarsko načrtovanje.

– Pri poenostavljeni obnovi gospodarskega načrta je obseg del bistveno zmanjšan. Temeljna podlaga za poenostavljeno obnovo je evidenca o gospodarjenju z gozdovi v preteklem desetletju (vključno z gozdno kroniko) ter stanje gozdov in drugih dejavnikov, kar smo ugotovili z zadnjo obnovo gozdnogospodarskega načrta. Stanje gozdov, kot ga je dala zadnja obnova načrta za gospodarsko enoto (na arhiviranih obrazcih »Opis sestojev« ter podatki o lesnih zalogah in prirastkih), lahko v celoti prevzamemo, ali pa jih le delno dopolnimo in spremenimo z ugotovitvami na terenu, še bolj pogosto pa kar v pisarni. Tako je možno npr. vključiti površine z gozdom na novo zaraščenih kmetijskih površin, korigirati močnejše spremenjena stanja sestojev itd. Vse naštetu se opravi iz arhiviranih obrazcev »Opis sestojev« in druge razpoložljive dokumentacije zadnje obnove gozdnogospodarskega načrta.

– Na podlagi prevzetih in delno dopolnjenih informacij o stanju gozdov v enoti ter kritične ocene preteklega gospodarjenja se nato ob upoštevanju območnih usmeritev izdela nov načrt za prihodnje gospodarjenje z gozdovi v enoti, kot je predviden s strokovnimi podlagami (navodili). Razumljivo je, da se tudi tu lahko veliko prevzame iz starega načrta, moramo pa biti pri tem kritični.

7. PREDČASNA OBNOVA GOZDNOGOSPODARSKEGA NAČRTA ENOTE

Predčasno, vendar normalno (ne poeno-

stavljeno), obnovimo načrt gospodarske enote v primeru, ko so bili gozdovi v enoti močno in na velikih površinah poškodovani zaradi naravne katastrofe, tj. takrat, ko so razmere v enoti toliko porušene in spremenjene, da to ni mogoče rešiti z ustrezno spremembo gozdnogospodarskega načrta. Še zlasti je predčasna obnova smiselna, če je načrt že proti koncu svoje veljavnosti.

Odločitev za predčasno obnovo načrta mora dati republiška uprava za gozdove oziroma njena služba za gozdnogospodarsko načrtovanje.

8. PODALJŠANJE NAČRTOVALNEGA OBDOBJA

Podaljšanje obdobja iz 10 na 20 let je za razmere v Sloveniji le skrajna izjema, saj je poenostavljena obnova neprimerno boljša, še vedno hitra in poceni rešitev. Delno podaljšanje načrtovalnega obdobja pa pride v poštev v primeru, ko pade iztek veljavnosti in s tem redna obnova načrta v leto, v katerem poteka prva faza sanacije gozdov (posek poškodovanega drevja) zaradi velike in prostorsko zelo razsežne naravne katastrofe. Ugotavljanje stanja gozdov med prvo fazo sanacije je nemogoče, zato je umestno obnovo načrta prestaviti na čas, ko bo prva faza sanacije gozdov zaključena.

Soglasje za podaljšanje načrtovalnega obdobja daje v vsakem primeru republiška uprava za gozdove.

Vsi v teh navodilih obravnavani postopki z gozdnogospodarskimi načrti so ključnega pomena za učinkovito funkcioniranje gozdnogospodarskega načrtovanja.

Da bi te postopke opravili **pravočasno, hitro, kvalitetno** in **poceni**, so potrebni naslednji pogoji:

– da so »Opisi sestojev« izdelani za temeljno celico »delno površino« (razvojna faza) in so primerno arhivirani;

– solidna evidenca in spremljava gospodarjenja z gozdovi;

– učinkovita računalniška obdelava podatkov.